

Володимир Прошаєв,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри

Інституту Служби зовнішньої розвідки

України

УДК 340.12; 340.5

Законодавчі засади організації та діяльності розвідувальних органів країн пострадянського простору (Білорусь, Казахстан, Росія, Україна): порівняльний аналіз

Порівнюючи законодавство Республіки Білорусь (РБ), Республіки Казахстан (РК), Російської Федерації (РФ) та України у сфері розвідувальної діяльності (РД) одразу ж кидається в очі намагання законодавців чотирьох країн у перших розділах або главах законів (указів) прописати правовими нормами загальні положення, а саме: цілі, принципи, завдання, функції, повноваження розвідувальних органів (РО) тощо. У кожній країні їх правове визначення має свої суттєві особливості які, на думку автора, доцільно уявляти, розуміти, усвідомлювати та враховувати як у практичній діяльності українських РО, так й в правовому регулюванні самої діяльності. Наведені у статті положення, на думку автора, також можуть бути корисними й для вітчизняних науковців-юристів, які працюють у сфері вдосконалення правової основи організації та діяль-

ності РО України. Таким чином стаття може мати як практичне, так і теоретичне значення.

Стосовно проблематики статті вітчизняних українських публікацій та видань занадто мало. Є лише декілька наукових робіт авторів М. Ю. Дундукова, В. Г. Пилипчука, О. М. Бундакова, В. М. Гірича, які досліджували проблеми правового забезпечення діяльності спецслужб держав-членів Європейського Союзу та країн Північної Америки.

Немає відкритих наукових праць, у тому числі й в Інтернет-ресурсах, з боку зарубіжних науковців. Як включення можна назвати декілька статей російського науковця В. М. Редкоуса [1], в яких він із загальних засад здійснив спробу порівняльного аналізу дуже широкого спектру проблем правового регулювання РД за законодавством Росії і держав-учасниць СНД. На думку

автора, причиною цього є те, що юридична компаративістика у сфері розвідувальної діяльності, як наукове явище, ще не стало актуальним напрямом у науково-дослідній роботі. Цей напрям ледве-ледве починає своє існування. Здається, що у майбутньому він матиме широкі перспективи, оскільки «предметне поле юридичної компаративістики не обмежується тільки правовими системами або правовими культурами, правовими традиціями, які за своєю суттю є певними способами відображення правової реальності, а навпаки намагається охопити останню у повному її обсязі, хоча і в певному ракурсі, саме через дослідження загального і різного як в ній, так і в її співвідношенні з іншими реальностями.» [2, с. 14].

Мета статті – виявлення особливостей в правовому визначенні загальних

підстав організації та діяльності розвідувальних органів РБ, РК, РФ та України, їх дослідження та розкриття.

Порівняльному аналізу піддано такі нормативно-правові акти: Указ Президента РБ «Про питання зовнішньої розвідки» [3], Закон РК «Про зовнішню розвідку» [4], Закон РФ «Про зовнішню розвідку» [5] та Закон України «Про розвідувальні органи України» [6].

За результатами порівняльного аналізу загальних положень вищезазначених нормативно-правових актів можна зробити такі висновки:

По-перше, стає очевидним (див. – табл. 1), які основні положення законодавці чотирьох країн вважали за необхідне включати (позначка «+») або не включати (позначка «-») у розділи (глави) законів (указу) під назвою «Загальні положення».

Таблиця 1

Визначені в законодавстві загальні положення

Найменування загального положення	Указ РБ*	Закон РК	Закон РФ	Закон України
Основні терміни (поняття)	+	+	–	+
Правова основа	–	+	+	+
Принципи	–	+	+	+
Цілі (ціль)	+	+	+	+
Завдання	+	+	–	+
Функції	–	–	–	–
Методи і засоби	–	–	–	+
Повноваження	+	–	+	–
Захист відомостей	–	–	+	–
Зв'язок з громадськістю	–	–	+	–
Суб'єкти зовнішньої розвідки	+	+	–	–

**В Указі Президента РБ окремого розділу або глави з назвою «Загальні положення» немає. Зараховуючи окремі положення до загальних, автор виходив із змісту всього нормативно-правового акту або аналізу конкретних його пунктів.*

По-друге, як видно з таблиці, думка законодавців чотирьох держав щодо необхідних складових розділу (глави) під назвою «Загальні положення» цих нормативно-правових актів не збігається. Зазначимо, що тільки «ціль розвідувальної діяльності» відображено в усіх чотирьох актах (білоруський та казахстанський законодавці ціль визначили у поняттях про РД).

По-третє, у вищезазначених нормативно-правових актах не визначено функції РД. Але загально-відомо, що категорія функція нерозривно пов'язана з такими категоріями, як цілі та завдання.

Розглянемо ретельніше кожне загальне положення та висловимо свої міркування щодо доцільності або необхідності його включення до нормативно-правового акту.

Основні терміни. На думку автора, це загальне положення дійсно має бути в преамбулі або в перших статтях (пунктах) нормативно-правового акта про зовнішню розвідку. Терміни (категорії) та розкриття їх змісту, в якому вони вживаються в нормативно-правовому акті, орієнтують виконавців закону на єдине тлумачення правових приписів та моделювання можливих правових відносин, що складатимуться між суб'єктами РД та громадянами, державними органами, споживачами інформації тощо, а також на однакове застосування (реалізацію) правових норм у різних умовах дійсності. Доцільно наявні основні терміни доповнити такими категоріями та розкрити їх зміст: зовнішня розвідка; розвідувальні органи (розвідувальні служби) або суб'єкти зовнішньої розвідки; національна розвідувальна програма; розвідувальне співтовариство; розвідувальна діяльність; розвідувальна інформація; інформація розвідки; споживачі розвідувальної інформації; негласний співробітник розвідувального органу; особа, яка конфіденційно співробітничала з розвідкою; розвідувальна справа; спеціальні технічні

засоби; технічні засоби розвідувальної діяльності тощо.

До основних термінів можна також віднести й інші категорії, зокрема: співробітник розвідки; співробітник кадрового складу розвідки; методи РД тощо.

Правова основа РД або діяльності розвідувальних органів. Необхідність визначення у нормативно-правовому акті правових основ діяльності РО не підлягає сумніву, але можна констатувати наступні аспекти: у статті про правові основи обов'язково мають бути посилання на конституцію держави, закони або укази керівника держави щодо діяльності РО, інші закони, а також прийняті відповідно до них інші нормативно-правові акти органів державної влади, які стосуються зовнішньої розвідки; доцільно вказувати, що РО держави в межах своїх повноважень та у відповідності до чинного законодавства можуть видавати відомчі нормативно-правові акти, що регулюють їх діяльність.

Принципи РД. Це основні, загальні ідеї, положення, що складають основу, підвалини РД. Вони визначають її сутність, зміст, призначення та основні тенденції розвитку у конкретній державі та в конкретній проміжок часу, а також відображають зміст і спрямованість діяльності РО у суспільстві. Принципи РД не вигадуються законотворцем, а навпаки, виникають з об'єктивних причин, які обумовлені політичними, економічними, соціальними та іншими потребами безпечного існування конкретного суспільства. Принципи, як система положень, закріплюється нормативно-правовими актами, що мають відношення до діяльності та функціонування РО, а якщо у державі створено розвідувальне співтовариство, то вони забезпечують існування стабільної, гармонійної системи РО, оскільки комплексне використання і застосування їх спеціальних методів, сил та засобів сприяє ефективному захисту особи,

суспільства і держави від зовнішніх загроз. Тому, можна стверджувати, що надання у нормативно-правовому акті переліку принципів РД є усвідомленою необхідністю.

Вищезазначене також надає можливість зрозуміти той факт, що в законодавстві кожної держави існує свій перелік принципів, тому що у кожній державі існують свої специфічні погляди на сутність, зміст та призначення РО. Наприклад, у Законі РФ «Про зовнішню розвідку» [5, ст. 4] міститься п'ять принципів: 1) розподіл повноважень федеральних органів виконавчої влади, які входять до складу сил забезпечення безпеки Російської Федерації; 2) законність; 3) повага до прав і свобод людини й громадянина; 4) підконтрольність Президентові Російської Федерації і Федеральним Зборам; 5) поєднання гласних і негласних методів та засобів.

У Законі України «Про розвідувальні органи України» [6, ст. 3] бачимо вже вісім принципів: 1) законність; 2) повага і дотримання прав та свобод людини і громадянина; 3) безперервність; 4) поєднання в межах, визначених законом, гласних та негласних методів і засобів; 5) розмежування сфер діяльності РО, взаємодії і координації їх діяльності; 6) незалежність і оперативність у поданні розвідувальної інформації; 7) позапартійність; 8) підконтрольність і підзвітність відповідним органам державної влади в межах, передбачених законом.

Натомість, в Законі РК «Про зовнішню розвідку» [4, ст. 5] визначено лише чотири принципи: 1) законність; 2) дотримання прав та свобод людини і громадянина; 3) єдиноначальність; 4) поєднання гласних і негласних методів та засобів.

У законодавстві про зовнішню розвідку багатьох країн світу взагалі не визначаються принципи [7], у тому числі й в Указі Президента РФ [3]. На думку автора, це не зовсім

правильно. Принципи мають бути визначені у нормативно-правовому акті, але не всі, а тільки ті, що дійсно притаманні діяльності РО. Наприклад, викликає сумнів щодо доцільності включення у загальні положення таких принципів як безперервність, звітність, єдність, централізація, позапартійність тощо. Вони, на думку автора, не можуть відображати специфіку діяльності РО, особливо їх сутність, зміст та призначення. Здається, що подібні принципи притаманні для діяльності будь-якого іншого державного органу. Натомість, як бачимо з наведених вище нормативно-правових джерел, взагалі відсутній такий принцип, як конспірація або конспіративність. До речі, принцип конспірації (конспіративності) чітко визначений для діяльності контррозвідувальних органів у Законі України «Про Службу безпеки України» [8, ст. 3] та у «Положенні про Федеральну службу безпеки Російської Федерації» [9, п. 4].

Не зовсім зрозумілим є включення російськими та українськими законодавцями у нормативно-правові акти про зовнішню розвідку [5, ст. 4; 6, ст. 3] принципу законності без будь-яких застережень або пояснень. РО, як правило, здійснюють свою діяльність за межами національної території, порушуючи при цьому законодавство іноземної держави. Відтак, не може бути розвідкою реалізований принцип «законності» за кордоном. Крім того, РО іноді взагалі забороняється здійснювати РД відносно своїх громадян на території власної держави: «застосовувати методи і засоби розвідувальної діяльності стосовно громадян Російської Федерації на території Російської Федерації не допускається» [5, ст. 13]. Насамкінець, найбільш вагомим аргументом є те, що оскільки РО не є правоохоронними, то включати у нормативно-правовий акт про зовнішню розвідку принцип

законності без будь-яких пояснень, м'яко кажучи, юридично некоректно. На думку автора включення цього принципу можливо у нормативно-правовий акт, але із застереженнями, наприклад, «у разі застосування методів та засобів розвідки на території своєї держави» або «у разі застосування методів та засобів оперативно-розшукової діяльності» тощо.

Ціль (цілі), завдання, функції. У РД, як і у будь-якій іншій діяльності, категорії «ціль», «завдання» та «функції» тісно взаємопов'язані між собою та складають тріаду. На думку автора, у нормативно-правовому акті про зовнішню розвідку у загальних положеннях ця тріада має бути обов'язково відображена. Аналіз вищезазначених джерел [3 – 6] свідчить, що законодавці у деякій мірі іноді плутають функції із завданнями або підміняють цілі завданнями або взагалі не визначають ані завдань ані функцій тощо.

Функції – це основні напрями діяльності розвідки задля досягнення цілей та вирішення завдань, які перед нею ставляться. Саме у функціях виявляється сутність, зміст та призначення конкретного РО (зовнішньої розвідки, військової або прикордонної розвідки). Зміст функцій показує, що саме робить конкретний РО, чим займаються його структурні підрозділи та які питання вони переважно вирішують. Як основні напрями діяльності РО, функції не мають ототожнюватись із самою діяльністю або окремими елементами цієї діяльності. Функції призначені відображати ту діяльність РО, яку він зобов'язаний здійснювати задля вирішення завдань, які на нього покладено. Вони (функції) пов'язані з об'єктивними потребами захисту держави від зовнішніх загроз, формулюються залежно від виду РО, основних завдань, що покладаються на нього, і є, фактично, засобом реалізації цих завдань. Поняття функції не слід ототожнювати з

цілями та завданнями. Якщо метою РО є те, до чого його спрямовує керівництво держави і до чого він повинен прагнути, а завдання – засоби її досягнення, то функції – це основні напрями діяльності РО, виконання встановлених для нього певних правил, дотримання алгоритму дій задля вирішення завдань, які на нього покладені. Таким чином, цілі і завдання визначають функції. У свою чергу завдання та цілі залежать від певних умов, що реально складаються в конкретний період часу. Спочатку у нормативно-правовому акті формулюються цілі (їх може бути одна або декілька, але не багато). Наприклад, у преамбулі Закону України «Про розвідувальні органи України» [6] сформульовано лише одну ціль – захист національних інтересів України від зовнішніх загроз. Натомість, в Указі Президента РБ [3, п.п. 1.1.] цілей вже дві: захист життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави; сприяння державним органам та організаціям в реалізації заходів у сфері політичного і соціально-економічного розвитку РБ. У Законі РФ «Про зовнішню розвідку» [5, ст. 5] їх налічує аж три: забезпечення споживачів розвідувальною інформацією, необхідною їм для прийняття рішень у політичній, економічній, оборонній, науково-стратегічній та екологічній сферах; забезпечення умов, які б сприяли успішній реалізації політики у сфері безпеки; сприяння економічному розвитку, науково-технічному прогресу країни і військово-технічному забезпеченню безпеки РФ.

Як зазначалося вище у таблиці 1, в Законі РФ [5] немає окремої статті про завдання зовнішньої розвідки, проте автор звертає увагу на те, як схоже сформульовані цілі в цьому Законі із завданнями! Це може свідчити про те, що російський законодавець, найімовірніше, переплутав цілі із завданнями!

Таким чином, формулювання цілі (цілей) передбачає відповідь на запитання «чого хоче держава в особі її керівників від РО?», завдання – «що треба зробити РО задля досягнення цілі (цілей)?», насамкінець функція – «як треба робити, щоб досягнути цілей та виконати завдання?». Відтак є зрозумілим, що у законі цілей може бути визначено одна або дві-три, основних завдань – декілька, але основних функцій – значно більше, ніж завдань. Також зрозумілим є те, що повністю завдання та функції у відкритому нормативно-правовому акті не визначаються. Їх вичерпний перелік повинен наводитися у нормативно-правовому акті з обмеженим доступом. Наприклад, у статті 3 Закону Іспанії «Про діяльність Центру національної розвідки» зазначається, що «Уряд буде визначати та щорічно затверджувати завдання (курсів наш. – В. П.) Центру національної розвідки в якості Розвідувальної Директиви, що носить таємний характер» [7, с. 157]. До речі, російські та білоруські законодавці в відкритих положеннях про ФСБ РФ та КДБ РБ визначили понад шістдесят функцій [9, 10]!

Аналізуючи законодавство РБ, РК, РФ та України можна засвідчити, що законодавці кожної держави по-різному визначають правовою нормою завдання для органів зовнішньої розвідки. Відмінності торкаються як їх кількості так і змісту.

Так, в Законі РФ «Про зовнішню розвідку» [5] взагалі відсутня окрема стаття про завдання, навіть немає самої дефініції «завдання». Як зазначалося вище, завдання фактично визначені через цілі діяльності російської зовнішньої розвідки. В Указі Президента РБ завдань налічує три [3, п. 1.2.]; в Законі РК «Про зовнішню розвідку» – чотири [4, ст. 4]; в Законі України «Про розвідувальні органи України» – п'ять [6].

За змістом завдання можна поділити на дві групи: традиційні завдання; завдання, що вирішуються на сучасному етапі.

До традиційних завдань безперечно відноситься основне і домінуюче завдання для всіх органів зовнішньої розвідки щодо добування первинної розвідувальної інформації, вироблення на її основі продукту аналітичного опрацювання (аналітичних оцінок та висновків) та надання цього продукту споживачам. До традиційних завдань можна віднести також:

- здійснення сприяння політичному і соціально-політичному розвитку країни, науково-технічному прогресу та воєнно-технічному забезпеченню її національної безпеки [3, п. 1.2.; 4, ст. 4];

- здійснення спеціальних заходів впливу, спрямованих на підтримку національних інтересів і державної політики в економічній, політичній, воєнній, військово-технічній, екологічній та інформаційній сферах, зміцнення обороноздатності, економічного і науково-технічного розвитку, захисту та охорони державного кордону [6, ст. 4];

- забезпечення безпечного функціонування установ держави за кордоном, безпеки співробітників цих установ та членів їх сімей у країні перебування, а також відряджених за кордон громадян, які обізнані у відомостях, що становлять державну таємницю [3, п. 1.2.; 6, ст. 4].

До речі, в законодавстві чотирьох держав серед визначених правовими приписами завдань немає таких, що передбачають здійснення розвідки на каналах зв'язку і каналах передачі інформації, аерокосмічної та науково-технічної розвідки. В законодавстві інших держав, наприклад, США, Великобританії, такі завдання чітко визначено правовими приписами.

Завдання, що вирішуються на сучасному етапі. Мова йде про такі завдання, для вирішення яких в останні десятиріччя XX–XXI століть багатьма країнами світу було активно

застосовано сили і засоби розвідки. Боротьба з тероризмом, розповсюдженням наркотиків, транснаціональною організованою злочинністю, незаконною міграцією та торгівлею людьми тощо виявлялося вже не під силу традиційним правоохоронним органам. Той факт, що з початку 90-х років минулого століття потенціал розвідувальних служб почав активно застосовуватись для вирішення цих завдань, які по суті своєї історично є не зовсім типовими для розвідки, говорить про те, що саме розвідувальні служби з притаманними їм специфічними прийомами та методами діяльності виявляються найбільш підготовленими та спроможними вирішувати подібні завдання. Відтак, особливістю останніх десятиліть є те, що розвідка, так чи інакше, все активніше починає поєднувати свою розвідувальну функцію із правоохоронною діяльністю. Стикаючись із міцним та організованим супротивником, який не визнає національних кордонів, правоохоронні органи частенько не спроможні належним чином протистояти йому. Їх юрисдикція обмежена національними територіями, а діяльність – жорсткими процесуальними стандартами. Натомість, РО, оскільки функціонують переважно за межами національних кордонів та мають відповідні спеціальні сили та засоби, більш ефективно ніж правоохоронні структури можуть протидіяти транснаціональній організованій злочинності.

Аналізуючи законодавство РБ, РК, РФ та України стосовно завдань, які визначено законодавцями чотирьох держав для органів зовнішньої розвідки, можна побачити, що тільки РК та Україна «нарізали» для своїх розвідувальних структур завдання у сфері боротьби із тероризмом, транснаціональною організованою злочинністю тощо. Так, в Законі РК «Про зовнішню розвідку» серед інших завдань

визначено: «добування розвідувальної інформації та реалізація заходів, спрямованих на недопущення реальної та потенційної шкоди національним інтересам і безпеці Республіки Казахстан з боку... терористичних та екстремістських організацій, злочинних угруповань (злочинних організацій) (курсив наш. – В.П.)» [4, ст. 4]. Але, більш відверто сформульовано завдання в Законі України «Про розвідувальні органи України»: «участь у боротьбі з тероризмом, міжнародною організованою злочинністю, незаконним обігом наркотичних засобів, незаконною торгівлею зброєю і технологією її виготовлення, незаконною міграцією (курсив наш. – В.П.) у порядку, визначеному законом» [6, ст. 4].

Методи і засоби РД. Лише український законодавець включив методи і засоби у перший розділ під назвою «Загальні положення» Закону України «Про розвідувальні органи України» [6, ст. 5]. В Указі Президента РБ [3] вони взагалі відсутні, а в Законі РФ «Про зовнішню розвідку» – визначені у главі другій «Організація діяльності органів зовнішньої розвідки Російської Федерації» [5, ст. 13].

На нашу думку, методи і засоби мають бути визначеними саме у главі (розділі) про загальні положення, тому що вони мають принципове значення для всієї діяльності РО. Громадськість, суспільство, засоби масової інформації завжди у першу чергу цікавляться методами та засобами, що використовує розвідка. З іншого боку, саме методи і засоби відрізняють розвідувальний орган від контррозвідувального або правоохоронного. Загальні положення щодо видів, змісту, характеру застосування мають міститися у законі, натомість специфічні характеристики методів та засобів, особливо питання тактики їх застосування, безперечно, – у нормативно-правових актах з обмеженим доступом. Здається, що на законодавчому рівні методи і за-

соби мають визначатися як гласні та негласні. Причому, гласні методи мають бути ретельно прописані правовою нормою в законі. Також визначається, що методи не мають завдавати шкоди життю та здоров'ю, честі і гідності людей, навколишньому середовищу; застосування їх на власній території держави та відносно її громадян не припускається, окрім методів та засобів оперативно-розшукової діяльності; зміст нормативно-правових актів з питань застосування негласних методів і засобів РД становить державну таємницю; задля отримання розвідувальної інформації, забезпечення власної безпеки (безпека розвідувальних заходів, захист своїх сил, засобів і інформаційних систем та обліків, а

також джерел розвідувальної інформації) застосовуються методи і засоби оперативно-розшукової діяльності у порядку, визначеному в національних законах «Про оперативно-розшукову діяльність».

Стосовно повноважень органів зовнішньої розвідки, фінансування і матеріально-технічного забезпечення, захисту відомостей про діяльність розвідки, зв'язку із громадськістю тощо, на думку автора, ці вкрай важливі правові приписи мають знаходитись не у загальних положеннях, а в інших (у тому числі окремих) розділах (главах) нормативно-правового акту, оскільки вони характеризують не загальні засади, а безпосередньо відображають самий зміст РД та її забезпечення.

Список використаних джерел

1. Редкоус В. М. Правовое регулирование разведывательной деятельности по законодательству России и государств-участников СНГ: сравнительный анализ. // *Право и государство: теория и практика*. 2008. № 1 (37). С. 64-70.
2. Тихомиров А. Д. Юридическая компаративистика: философские, теоретические и методологические проблемы. Киев: Знання, 2005. 334 с.
3. Указ Президента Республики Беларусь «О вопросах внешней разведки» от 25 марта 2003 г., № 116. URL: <http://pravo.levonevsky.org/>.
4. Закон Республики Казахстан «О внешней разведке» от 22 мая 2010 года №277-IV (с изменениями и дополнениями по состоянию на 18.03.2019 г.). URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30726118
5. Федеральный Закон Российской Федерации «О внешней разведке» от 10 января 1996 г., № 5-ФЗ. URL: <http://www.lawrussia.ru/>.
6. Закон України «Про розвідувальні органи України». *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 19. Ст. 94.
7. Розвідувальні служби іноземних держав: *Збірник законодавчих актів*. Київ: Вид-во НА СБ України, 2003. 232 с.
8. Закон України «Про Службу безпеки України». // *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
9. Указ Президента Российской Федерации «Об утверждении Положения о Федеральной Службе безопасности Российской Федерации» от 11 августа 2003 г. № 960. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_43763/
10. Указ Президента Республики Беларусь «О некоторых вопросах Комитета государственной безопасности» от 23 июля 2013 г. № 325. URL: <http://www.kgb.by/ru/ukaz325/>

Процаєв В. В. Законодавчі засади організації та діяльності розвідувальних органів країн пострадянського простору (Білорусь, Казахстан, Росія, Україна): порівняльний аналіз

У статті з позицій юридичної компаративістики шляхом порівняння законодавства Білорусі, Казахстану, Росії та України проаналізовано загальні положення (цілі, принципи, завдання, функції, повноваження тощо) функціонування розвідувальних органів чотирьох країн. Висловлено авторську думку щодо кількості конкретних термінів, які мають визначатися у законі про зовнішню розвідку. Окреслено коло принципів, які притаманні для діяльності розвідки, серед яких обов'язково має бути принцип конспірації, натомість принцип законності для розвідки є некоректним. Висловлено пропозиції щодо визначення на законодавчому рівні змісту методів та засобів діяльності розвідки.

Ключові слова: національна безпека, порівняльне правознавство, розвідувальні органи, функціонування розвідувальних органів.

Процаєв В. В. Законодательные основы организации и деятельности разведывательных органов стран постсоветского пространства (Беларусь, Казахстан, Россия, Украина): сравнительный анализ

В статье с позиций юридической компаративистики путем сравнения законодательства Беларуси, Казахстана, России и Украины проанализированы общие положения (цели, принципы, задачи, функции, полномочия) функционирования разведывательных органов четырех стран. Высказано авторское видение о количестве конкретных терминов, которые должны быть определены в законе о внешней разведке. Очерчен круг принципов, которые свойственны для деятельности разведки и среди которых обязательно должен быть принцип конспирации. В тоже время принцип законности для разведки является некорректным. Высказаны предложения об определении на законодательном уровне содержания методов и средств деятельности разведки.

Ключевые слова: национальная безопасность, сравнительное правоведение, разведывательные органы, функционирование разведывательных органов.

Proshchaiev V. Legislative basis for the organization and activities of intelligence agencies of the post-Soviet countries (Belarus, Kazakhstan, Russia, Ukraine): a comparative analysis

The article analyzes the general provisions (goals, principles, tasks, functions, powers, etc.) of the intelligence agencies of the four countries from the standpoint of legal comparativism by comparing the laws of Belarus, Kazakhstan, Russia and Ukraine. The author's opinion is expressed on the number of specific terms to be defined in the Foreign Intelligence Act. A circle of principles is outlined that are inherent in the activities of intelligence and among which must necessarily be the principle of conspiracy. At the same time, the principle of legality for intelligence is incorrect. Proposals on the definition of the content of methods and means of reconnaissance activity at the legislative level are proposed.

Key words: national security, comparative law, intelligence agencies, functioning of intelligence agencies.